

I

(Resoluties, aanbevelingen en adviezen)

ADVIEZEN

COMITÉ VAN DE REGIO'S

114e ZITTING, 12—14 OKTOBER 2015

Advies van het Europees Comité van de Regio's — Europees Burgerinitiatief

(2015/C 423/01)

Rapporteur:	Luc VAN DEN BRANDE (BE/EVP), voorzitter van het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap
Referentiedocument:	Verslag over de toepassing van Verordening (EU) nr. 211/2011 over het burgerinitiatief COM(2015) 145 final

I. BELEIDSAANBEVELINGEN

HET EUROPEES COMITÉ VAN DE REGIO'S,

Het Europees burgerinitiatief en de Europese participatieve democratie

1. herinnert eraan dat de burger een centrale plaats inneemt in het Europese project. Onder Europese participatieve democratie moet het recht van de Europese burger worden verstaan om deel te hebben aan de Europese beleidsvorming en mee vorm te geven aan de toekomst van Europa. Het Verdrag betreffende de Europese Unie (artikel 10, lid 3) verleent iedere burger het recht aan het democratisch bestel van de Unie deel te nemen.
2. De instellingen van de Unie zijn overeenkomstig artikel 11 van ditzelfde Verdrag ertoe verplicht de burgers en de representatieve organisaties de mogelijkheid te bieden hun mening over alle onderdelen van het optreden van de Unie kenbaar te maken en daarover in het openbaar in discussie te treden. Artikel 11 bevat daarnaast een expliciet mandaat voor de Europese Commissie om ter wille van de samenhang en de transparantie van het optreden van de Unie op ruime schaal overleg te plegen met de betrokken partijen.
3. Specifieker dan in artikel 11, leden 1 tot 3, zijn de bepalingen betreffende het Europees burgerinitiatief (EBI) in artikel 11, lid 4, waarin niet gerept wordt van het bepalen van de agenda, maar een rechtshandeling in het vooruitzicht wordt gesteld. Erkend moet worden dat het Europees burgerinitiatief net als andere instrumenten voor rechtstreekse democratie op de diverse niveaus de burger ook de mogelijkheid moet bieden om invloed uit te oefenen op de beleidsagenda voor het politieke besluitvormingsproces in de EU.
4. Het Europees burgerinitiatief is een Europees burgerrecht. Het moet worden gebruikt om een antwoord te bieden op het democratische deficit van de Europese Unie en de Europese burger een instrument aan te reiken om zich meer betrokken te voelen bij het EU-beleid. Met de aanhoudende economische en vertrouwenscrisis in de EU moeten alle mogelijkheden worden aangegrepen om een openhartige dialoog aan te gaan met de burgers teneinde te voorkomen dat ze teleurgesteld raken in het Europese project. Ook is het belangrijk om jonge Europeanen die mogelijk niet langer meer geloven in het concept van Europese eenwording weer vertrouwen te geven en bij hen een groter draagvlak te creëren voor het Europese project. Alleen door de participatieve democratie te versterken kan de Europese Unie trouw blijven aan haar doel en bestemming en komaf maken met het democratische tekort. Het Europees burgerinitiatief wil de burger meer rechtstreeks inspraak geven in de Europese politieke agenda door hem het recht van initiatief te verlenen. Als grensoverschrijdend instrument moet het ook het debat in Europa aanzwengelen over zaken die de Europese burger aanbelangen.

5. Belangrijk is dat het Europees burgerinitiatief wordt beoordeeld op zijn eigenlijke doel vanuit een realistische context en aan de hand van duidelijke richtsnoeren aangaande de stappen om dit doel te verwezenlijken: het vervangt niet het recht van initiatief van de Commissie, dat aan de basis ligt van de verdieping van de Unie en dat ook moet blijven, maar vervolledigt de diversifiëring van de wetgevende krachten en voegt een grensoverschrijdende dimensie toe; het is een bijkomend kanaal voor wederzijds begrip waar ook de Commissie baat bij heeft. Het zou kunnen uitgroeien tot een heel goed voorbeeld van „actieve democratie”.
6. Zonder afbreuk te doen aan het Europees burgerinitiatief wijst het Comité op het belang van het bevorderen van alle lokale en regionale initiatieven ten behoeve van meer transparantie, samenwerking en deelname van de burger aan het overheidsbeleid, in het kader van het beginsel van de participatieve democratie. Europese burgerinitiatieven betreffen bovendien vaak beleidsterreinen waarvoor de regionale en lokale overheden geheel of ten dele bevoegd zijn. Reden te meer dus om genoemde bestuursniveaus erbij te betrekken.
7. Het arsenaal aan juridische en politieke participatiemiddelen waarover de EU beschikt, moet worden uitgebreid om tot een vernieuwd bestuurlijk bestel te komen, gebaseerd op het beginsel van meerlagig bestuur. Meerlagig bestuur berust per definitie op meerdere kanalen en maakt dus een meer actief Europees burgerschap mogelijk. De uitdaging bestaat erin een innovatief systeem van belangenbehartiging te creëren waarin mensen zich gelijkelijk in hun verschillende identiteiten vertegenwoordigd voelen.
8. Een Europese publieke ruimte voor debat tussen burgers en besluitvormers is belangrijk voor de legitimiteit en verantwoording van de EU. Het democratische deficit kan alleen worden weggewerkt als het democratische proces wordt ingebed in een Europese publieke ruimte.
9. De regionale en lokale overheden hechten bijzonder belang aan de participatieve democratie omdat het maatschappelijk middenveld hierdoor een stem krijgt en de rol kan spelen die het toekomt in het Europese besluitvormingsproces.
10. Het Europees burgerinitiatief moet worden beschouwd als een instrument waarmee de doelstellingen van de participatieve democratie dichterbij kunnen worden gebracht. Er mag evenwel niet worden verwacht dat met dit initiatief alle burgers automatisch aan het Europese besluitvormingsproces deelnemen.
11. Het Europees burgerinitiatief geeft uitdrukking aan de participatieve democratie, die een aanvulling vormt op de representatieve democratie. Het verruimt de rechten van de burger in samenhang met het burgerschap van de Unie en het openbare debat over Europees beleid en moet ervoor zorgen dat de burger zich sterker met de Unie gaat vereenzelvigen en die meer gaat beschouwen als iets wat hem of haar aangaat.
12. Daarnaast zijn er andere kanalen voor participatieve democratie, zoals andere vormen van burgerdialoog en de participatie van representatieve maatschappelijke organisaties, die niet uit het oog mogen worden verloren. Via Europese burgerinitiatieven wordt immers slechts aandacht gevraagd voor één specifieke beleidskwestie en een burgerinitiatief vergt een grote gecoördineerde actie en financiële middelen.
13. Het Comité roept de Commissie derhalve op verslag uit te brengen over de tenuitvoerlegging van de bepalingen van artikel 1, leden 1 en 2, van het Verdrag betreffende de Europese Unie, om toe te lichten hoe zij in de praktijk gestalte geeft aan de participatieve democratie.
14. Gezien het geringe aantal succesvolle burgerinitiatieven is het de vraag of de oorspronkelijke doelstellingen van de verordening, nl. iedere burger het recht verlenen aan de Europese democratie deel te nemen, de burger in staat stellen zich rechtstreeks tot de Commissie te wenden, en duidelijke, eenvoudige en gebruiksvriendelijke procedures invoeren, verwezenlijkt zijn.
15. Hoewel de Commissie haar best heeft gedaan om het Europees burgerinitiatief goed te beheren, moeten sommige aspecten van haar benadering, die te legalistisch en beperkend zijn, dringend worden herzien.

Het verslag van de Europese Commissie

16. Het Comité neemt nota van het verslag van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad over de toepassing van Verordening (EU) nr. 211/2011 over het burgerinitiatief, waarmee gevolg wordt gegeven aan artikel 22 van voornoemde verordening, op grond waarvan de Commissie om de drie jaar verslag moet uitbrengen.

17. Hoewel een aantal problemen en lacunes worden vastgesteld, betreft het vooral een feiten- en technisch verslag waarin de stand van zaken wordt gegeven na drie jaar toepassing van de verordening. Het verslag verzuimt antwoord te geven op de tekortkomingen, die het einde zouden kunnen betekenen van het Europees burgerinitiatief, „een democratische revolutie die nooit plaatsvond”.
18. Alom overheerst het gevoel dat de Commissie zich nogal behoedzaam en terughoudend opstelt ten aanzien van Europees burgerinitiatieven en een navenante houding aanneemt bij de evaluatie ervan. Dit moet nader moeten worden opgevolgd en kritisch worden geëvalueerd teneinde hierin verbetering te brengen.
19. Niettemin biedt het Europees burgerinitiatief volgens het Commissieverslag een groot potentieel: in drie jaar tijd zijn er 51 initiatieven voorgesteld aan de Commissie. Deze initiatieven hadden betrekking op diverse beleidsterreinen zoals sociaal beleid, milieu, dierenwelzijn en onderwijs.
20. Voor 20 (39 %) van de 51 initiatieven heeft de Commissie echter het verzoek om registratie geweigerd. Als voornaamste reden werd aangevoerd „[...] dat het onderwerp duidelijk buiten het kader van de bevoegdheden van de Commissie viel om een voorstel in te dienen voor een rechtshandeling van de Unie ter uitvoering van de Verdragen”. Zes organisatoren van Europese burgerinitiatieven hebben besloten om deze weigeringen te betwisten bij het Europees Hof van Justitie.
21. Tot nu toe hebben slechts drie initiatieven de vereiste één miljoen handtekeningen gehaald. In hoeverre de Europese burger nog belang zal hechten aan het burgerinitiatief als participatief model zal voor een groot deel afhangen van het gevolg dat de Commissie aan deze succesvolle initiatieven zal geven.
22. Vastgesteld moet worden dat het aantal initiatieven systematisch daalt (23 in 2012, 17 in 2013 en 10 in 2014) en het aantal geweigerde registraties toeneemt (30 % in 2012 en 50 % in 2014), hetgeen een zorgwekkende ontwikkeling is. De Europese Commissie zou er dan ook goed aan doen om de voorwaarden te vereenvoudigen.
23. Het Comité deelt het standpunt van de Commissie dat het Europees burgerinitiatief grondige verbeteringen behoeft en gezocht moet worden naar oplossingen voor een doeltreffender gebruik van het instrument.
24. De Commissie dient het Europees burgerinitiatief meer vanuit politiek oogpunt te betrachten en meer ruimte voor debat te laten en zich opener op te stellen in plaats van zich te beperken tot juridische aspecten. Democratie, zeker in een meerlagig institutioneel bestel, impliceert een actieve deelname door waakzame burgers en een verantwoordelijkheid voor de instellingen om die deelname te stimuleren.

Aanbevelingen voor het slagen van het Europees burgerinitiatief

a) Algemene opmerkingen

25. In de toelatingscriteria hadden ook de rechten en plichten van de burger en het subsidiariteitsbeginsel moeten worden opgenomen.
26. Het belangenconflict van de Commissie, die fungeert als centrale informatieverstrekker en ondersteunende structuur voor Europese burgerinitiatieven, maar tegelijkertijd de voornaamste „adressaat” van EBI's is en optreedt als „rechter” die bepaalt of een initiatief al dan niet geregistreerd kan worden, schaadt de effectiviteit van het Europees burgerinitiatief om de participatie en het vertrouwen van de burger te vergroten aanzienlijk.
27. Dit belangenconflict zou voor de andere instellingen (Raad, Europees Parlement, Comité van de Regio's en Europees Economisch en Sociaal Comité) een aansporing moeten zijn om hun verantwoordelijkheid in de EBI-procedure op te nemen.
28. Het zou misschien beter zijn om een onpartijdige ad-hoccommissie van wijzen in te stellen waarin deskundigen, wetenschappers en/of juristen onderzoeken of een initiatief aan de toelatingscriteria voldoet, zodat de Commissie niet tegelijk rechter en jury is.
29. Met name het Europees Parlement zou een centrale rol moeten spelen in het bevorderen van de transparantie en verantwoording van EBI-procedures en de politieke follow-up, met name door de inclusiviteit van hoorzittingen te verbeteren en door, waar gepast, politieke druk uit te oefenen op de Commissie om tijdig en constructief gevolg te geven aan succesvolle EBI's.

30. De Commissie moet bij het beoordelen van de toelaatbaarheid uitdrukkelijk de beginselen van de Europese rechtsstaat in acht nemen om elke vorm van willekeur te vermijden. Afgezien daarvan is het een kwestie van „goed bestuur” en niet alleen van „betere regelgeving”. De Commissie dient rekening te houden met het aansprakelijkheidsaspect overeenkomstig en met inachtneming van de Verdragen.

31. Er moet een betere regeling voor ex-antebeoordelingen komen om teleurstellingen op het einde te vermijden. Nu is het zo dat pas na de registratie en het verzamelen van de handtekeningen een ex-antebeoordeling plaatsvindt.

32. De termijn voor het verzamelen van steunbetuigingen zou moeten worden verlengd tot 18 maanden.

33. Het Comité steunt het gemeenschappelijke verzoek van belanghebbenden en organisatoren van Europese burgerinitiatieven om laatstgenoemde de gelegenheid te bieden de datum waarop zij met het inzamelen van de handtekeningen beginnen vrij te bepalen binnen een vastgestelde termijn na de registratie en stelt voor om organisatoren van Europese burgerinitiatieven twee maanden extra te geven tussen de registratie en het begin van het inzamelen van handtekeningen zodat zij de Europese burger beter kunnen informeren en het inzamelen van handtekeningen beter kunnen organiseren.

34. Het Comité pleit voor de invoering van een rechtsstatus voor burgercomités om het risico op persoonlijke aansprakelijkheid voor de leden ervan te minimaliseren en het voeren van een campagne te vergemakkelijken.

35. De Commissie mag Europese burgerinitiatieven niet willekeurig weigeren en moet net als bij parlementaire initiatieven binnen het jaar met een wetsvoorstel komen als zij instemt met een succesvol Europees burgerinitiatief. Tijdens dit jaar kan de Commissie geleidelijk uitvoering geven aan het resultaat van het Europees burgerinitiatief, wat uiteindelijk tot een wetsvoorstel moet leiden. Anders verloopt het burgerinitiatief.

36. De verordening moet dringend worden herzien om de vastgestelde belemmeringen te verhelpen. Het is beter om die herziening niet uit te stellen. Het gaat immers om een uniek experiment waarvan de uitkomst moeilijk te voorspellen is. Er moet op tijd worden ingegrepen en geanticipeerd om te voorkomen dat potentiële organisatoren van een Europees burgerinitiatief worden afgeschrikt.

37. Het Comité wil graag de samenwerking met de Europese instellingen en alle belanghebbende partners voortzetten om de werking van de verordening tot dusverre te evalueren en bij te dragen aan de herziening ervan, zodat de mogelijkheden van dit instrument ten volle tot ontwikkeling kunnen worden gebracht.

38. Het Comité stelt voor dat bekeken wordt hoe de regelgeving met betrekking tot het Europees burgerinitiatief kan worden aangepast zodat ook Europees burgerinitiatieven kunnen worden voorgesteld die een wijziging van de EU-Verdragen overeenkomstig artikel 48 VEU tot doel hebben.

39. Problemen waarvoor de verordening niet hoeft te worden gewijzigd, zouden zo snel mogelijk moeten worden geregeld. De toekomst van het Europees burgerinitiatief valt of staat immers met eenvoudige en transparante procedures.

b) Zaken die dringend veranderd of verbeterd moeten worden aan het Europees burgerinitiatief

40. De diverse belanghebbenden en organisatoren plaatsen vrijwel dezelfde kanttekeningen bij de procedures en ook hun voorstellen om de zaken te verbeteren gaan in dezelfde richting. Het moet dus mogelijk zijn om onverwijld aanpassingen en verbeteringen aan te brengen.

41. Extreem weinig Europeanen kennen het EBI. Dit wordt bevestigd door een recente Eurobarometer-enquête⁽¹⁾ over de publieke perceptie van de EU in zes lidstaten (Italië, Duitsland, Denemarken, Portugal, Finland en Polen); alleen respondenten uit Duitsland gaven blijk van noemenswaardige bekendheid met het EBI-concept. Het is dan ook zaak dat de EU-instellingen en overheden op andere bestuursniveaus gezamenlijk actie ondernemen om mensen te wijzen op hun recht om een EBI voor te stellen of te ondersteunen. In alle EU-lidstaten zouden er met deelname van regionale en lokale overheden voorlichtingscampagnes moeten worden gehouden, met name ook gericht op jongeren, om de burgers bewust te maken van dit recht.

⁽¹⁾ Eurobarometer, september 2014.

42. De voorlichting over het EBI moet efficiënter. Het Comité wijst erop dat decentrale communicatie in dit verband een belangrijke plaats inneemt. Regionale en lokale overheden vormen een belangrijke verbindingsschakel tussen de bevolking en de instellingen op de diverse bestuursniveaus in de EU en kunnen een cruciale rol spelen door te laten zien in hoeverre EU-beleidskwesties belangrijk zijn voor de burgers en uit te leggen hoe het EBI kan dienen als instrument om EU-beleid te beïnvloeden. Het CvdR is er voorstander van om de vertegenwoordigingen van de Europese Commissie in de lidstaten in te schakelen om sterkere EBI-voorlichtingsnetwerken te creëren, en moedigt de Commissie aan om lokale en regionale overheden bij deze netwerken te betrekken. Zeker wanneer er gebruikgemaakt wordt van nieuwe technologieën om de handtekeningen voor een Europees burgerinitiatief binnen de vastgestelde termijn te verzamelen, spelen regionale en lokale overheden een belangrijke rol bij de informatieverbreiding en de uitwisseling tussen overheid en burger.

43. Het Comité herhaalt zijn voorstel om een interinstitutioneel informatiepunt op te richten om de algemene bekendheid van het instrument EBI te vergroten, het gebruik ervan te bevorderen, lopende en succesvolle burgerinitiatieven een minimum aan zichtbaarheid te geven en eenvoudige vragen over het EBI te beantwoorden.

44. Daarnaast zou er met financiële steun uit de EU-begroting een EBI-helpdesk moeten worden opgericht waar technische informatie en advies kunnen worden verkregen over de organisatie en het voeren van een EBI-campagne. Deze helpdesk zou los van de Europese instellingen moeten staan. Neutraliteit is een basisvoorwaarde, wil een dergelijk initiatief in zijn opzet slagen, en kan daarnaast helpen om mensen die een burgerinitiatief willen opzetten meer vertrouwen in de zaak te geven.

45. Het Comité wil ook graag de samenwerking met het Europees Economisch en Sociaal Comité voortzetten om op gezette tijden een „EBI-dag” te houden waar wordt nagegaan welke vorderingen er zijn gemaakt op het vlak van de toepassing en tenuitvoerlegging van de verordening, waar de discussie wordt gestimuleerd tussen de EU-instellingen en de organisatoren van Europese burgerinitiatieven over de moeilijkheden waar laatstgenoemden tegen aanlopen, en waar de dialoog tussen burgers en vertegenwoordigers van de instellingen over initiatieven die op stapel staan wordt bevorderd.

46. De praktijk heeft uitgewezen dat het begeleiden van een Europees burgerinitiatief bijna net zo belangrijk is als het initiatief zelf. Wil een Europees burgerinitiatief kans van slagen hebben, dan is (personele en financiële) steun van maatschappelijke organisaties onontbeerlijk. Zonder professionele hulp en financiële ondersteuning van buitenaf is het voor een individuele burger vrijwel ondoenbaar om een Europees burgerinitiatief tot een goed einde te brengen.

47. Te veel vereisten en lasten kunnen afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU om de Unie dichter bij de burger te brengen en aan de bereidheid van de burger om deel te nemen aan het Europese besluitvormingsproces. Het initiatiefrecht van de Europese burgers moet zo veel mogelijk burgers ertoe aanzetten om actief aan het EU-beleid deel te nemen en moet een tegenwicht vormen tegen de aberraties van sceptici.

48. Voorts zou de Commissie in geval van EBI's die aanzienlijke steun krijgen, maar die niet aan alle formele criteria voldoen of die niet de volledige 1 miljoen handtekeningen hebben opgeleverd, passende vormen van respons moeten uitwerken, zodat de eventuele substantiële politieke boodschap ervan en de mobilisatie die ermee gepaard is gegaan, niet geheel onopgemerkt blijven.

49. Burgers willen wel meedoen aan de politiek, maar alleen als het niet te omslachtig is en iets oplevert. Ze willen ook weten wat er gebeurt met de initiatieven die ze steunen. Voor de slaagkansen van een Europees burgerinitiatief is het van cruciaal belang dat er een dialoog tot stand wordt gebracht tussen de EU-instellingen en de burgers die het initiatief ondersteunen.

50. De Commissie zou moeten onderzoeken of er financiële steun kan worden verleend voor de prijzige transnationale organisatie (door het betreffende burgercomité) van Europese burgerinitiatieven die op een beleidsterrein liggen waarop de Commissie bevoegd is en die kunnen rekenen op een groot maatschappelijk draagvlak (d.w.z. dat ze binnen een vastgestelde tijdspanne al een bepaalde drempel hebben gehaald voordat de 1 miljoen handtekeningen binnen moeten zijn die voor het indienen van een wetgevingsvoorstel zijn vereist). Dit kan helpen om de burgers centraal te blijven stellen en om een transparante financiering van de ambities te waarborgen.

51. Als zulke Europese burgerinitiatieven gerelateerd zijn aan voorstellen met een voldoende aantoonbare positieve impact op het lokale en regionale bestuur, op de territoriale dimensie of op de subsidiariteit, zodat het CvdR-bureau er vooraf zijn steun aan kan verlenen, dan zou het CvdR de taak op zich moeten nemen om toezicht te houden op de werking van het voornoemde financieringsmechanisme en om verder te helpen met bekendmakingsactiviteiten.

52. De gegevensverzamelingsvereisten worden momenteel op nationaal niveau gedefinieerd, wat het succesvol verzamelen van handtekeningen ernstig bemoeilijkt. De lidstaten wordt dan ook dringend verzocht de nodige stappen te nemen om de vereisten inzake persoonsgegevens te vereenvoudigen en om de vereisten overal in de EU zo snel mogelijk te harmoniseren.

53. De Europese Commissie moet ervoor zorgen dat het besluitvormingsproces volledig transparant verloopt. Het CvDR verzoekt de Commissie met name om gedetailleerd uit te leggen waarom een EBI wordt afgewezen als het „duidelijk buiten de bevoegdheden van de Commissie ligt” en om de organisatoren tegelijkertijd in kennis te stellen van de juridische overwegingen die aan de afwijzing ten grondslag liggen, zodat zij eventueel kunnen besluiten om hun EBI te herzien en in een gewijzigde vorm opnieuw voor te leggen.

54. Het Comité vraagt de Commissie om in het officiële antwoord dat zij dient te geven op elk Europees burgerinitiatief dat meer dan één miljoen handtekeningen heeft behaald, haar politieke keuzes uitvoerig en transparant toe te lichten voor het publiek. Van belang is ook dat er een sterke politieke follow-up verzekerd is.

c) De bijdrage van het Comité van de Regio's en de lokale en regionale overheden

55. Het Comité herhaalt dat het de Commissie wil helpen om de initiatieven te toetsen op het subsidiariteitsbeginsel en op hun bijdrage tot de territoriale samenhang en grensoverschrijdende samenwerking.

56. Het EBI geeft de burger een instrument dat hem in staat stelt om actief deel te nemen aan de Europese beleidsvoering; het zou dan ook niet door EU-instellingen geïnitieerd moeten worden. Het CvDR is zich echter wel bewust van zijn eigen rol en verantwoordelijkheden en merkt in dit verband op dat zijn bureau heeft besloten ⁽²⁾ dat het CvDR aan Europese burgerinitiatieven kan meewerken. Het herhaalt dat het gaarne bereid is om EBI's die onder de bevoegdheidsterreinen van het CvDR vallen en die politiek relevant worden geacht te ondersteunen, waarbij gedacht kan worden aan: hulp aan de Europese Commissie bij het toetsen van voorgestelde EBI's op hun lokale/regionale belang en subsidiariteit; optreden als gastheer voor EBI-gerelateerde bijeenkomsten; ondersteuning van decentrale communicatie-activiteiten over EBI's; het eventuele opstellen van initiatiefadviezen over het thema van een EBI; actieve deelname aan de EP-hoorzittingen en de politieke follow-up; ondersteuning van de tenuitvoerlegging van succesvolle EBI's en eventueel van de wetgeving in reactie daarop.

Brussel, 13 oktober 2015.

*De voorzitter
van het Europees Comité van de Regio's*

Markku MARKKULA

⁽²⁾ 144e vergadering van het bureau van het Comité van de Regio's, 10 april 2013, pt. 8 — CDR1335-2013_11_00_TRA_NB-item 8.